

ЎҚУВ КҮЛПАНАМА. – Тошкент, 2004.

14. Содиков К. Туркий ёзма ёдгорликлар тили: адабий тилнинг юзага келиши ва тикланиши. Ўқув кўлланмана. – Тошкент, 2006.

15. Содиков К. Эски туркий ёзувлар. Ўқув кўлланмана. – Тошкент, 2009.

16. Sodiqov Q. Turkiy til tarixi. O'quv qo'llamna. – Toshkent, 2009.

Axborot manbalari

1. www.gov.uz – O'zbekiston Respublikasi hukumat portalı.
2. www.lex.uz – O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi.
3. www.turfanforschung.com
4. www.tonyukuk.com
5. www.ziyonet.uz;
6. www.bilim.uz

7. O'quv dasturi "Mumtoz filologiya va addabiy manba shunoslik" kafedrasida ishlab chiqilgan va 2021 - yil "21" avgust dagi "1" – sonli bayonnomasini bilan ma'qillangan.
- O'quv dasturi Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti Kengashining 2021 - yil "28" avgust dagi "1" -sonli bayoni bilan tasdiqlangan.

8. Fan/modul uchun mas'ul:

Is'hodov M. – Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti, Markaziy Osyo xalqlari tarixi va manba shunosligi kafedrasi professori, tarix fanlari doktori.

9. Taqrizchilar:

Nurmatov S. – Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti, Janubiy Osyo tillari kafedrasi dotsenti, filologiya fanlari nomzodi
Islomov Z. – O'zbekiston Xalqaro Islom Akademiyasi ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektor, filologiya fanlari doktori, professor

Ilk o'rta asrlar sharq tillarining nazariy asoslarini (SUG'D, sanskrit va qadimgi xitoy tillari)	Fanning o'quv dasturi	Bilim sohasi:	200000	– San'at va gumanitar fanlar
		Ta'lim sohasi:	230000	– Tillar
		Mutaxassislik:	70230102	– Mumtoz filologiya (sharq tillari bo'yicha)

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI

OLIV VA ORTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI

TOSHKENT DAVLAT SHARQSHUNOSLIK UNIVERSITETI

"TASDIQLAYMAN"

2021 ___ yil "21" avgust

- interfaol keys-studylar;

- seminarlari(mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar);
guruuhlarda ishash;
taqdimatni qilish;

5. VII. Kreditlarni olish uchun talabalar:

VII. Kreditarni olish uchun talabalari:
Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayog'an jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma isjni topshirish.

6. Asosiy adabiyotlar

- Исхаков М.М. Центральная Азия в системе мировой письменной культуры (древность и раннее средневековье). Монография. Ташкент. 2008.
 - Лившиц В.А. Согдийская элиграфика Средней Азии и Семиречья. Санкт-Петербург. -2008.
 - Фоййобов Б., бобоёров Ф. Сүғд тили. Масбул мухаррир М.Исхаков. Самарканد, 2019.
 - Основы иранского языкоznания. Среднеиранские языки. Москва. ГКВЛ, 1981.
 - Шаматов А.Н. Исторический словарь дакхини (Южно-Хиндустани XV–XVIII веков). Ташкент. 2014.

Qo'shimcha adabiyotlar

 - Mirziyoyev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir raʼbar faoliyatining kundalik qoidasi boʼlishi kerak. – Toshkent: Oʻzbekiston, 2017.
 - Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik Oʻzbekiston davlatini birlgilikda barpo etamiz. – Toshkent: Oʻzbekiston, 2016.
 - Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini taʼminlash – yurt tarraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. – Toshkent: Oʻzbekiston, 2017.
 - Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va oljanob xalqimiz bilan quramiz. – Toshkent: Oʻzbekiston, 2017.
 - Исхаков М.М. Глагол в согдийском языке (документы с горы муг). Монография. Ташкент: Фан, 1977.
 - Махмудов К. Ўзбек тилининг тарихий фонетикаси. Ўқув кўлланма. – Тошкент, 2004.
 - Рустамий С. “Девону луготи-т-турк”даги лингвистик атамалар. Монография. – Тошкент, 2006.
 - Содиков К. Кўк турк битиглари: матн ва унинг тарихий таъкини. XV–XVIII веков). Ташкент. 2014.

<p>6. Sug'd yozma yodgorliklari.</p> <p>7. Sug'dlarda yozuv madaniyati.</p> <p>8. Sug'd tilining morfologik xususiyatlari.</p> <p>9. Sug'd tilida gap qurilishi.</p> <p>10. Xitoy tilining fonetik xususiyatlari.</p> <p>11. Ierogliflar va ularning kelib chiqishi.</p> <p>12. Xitoy tilining gap qurilishi.</p>	<p>Amaliy mashg'ulotlar multimedia qurulmalar bilan jiozlangan auditoriyada bir akademik guruhga bir professor-o'qituvchi tomonidan o'tkazilishi zarur. Mashg'ulotlar faol va interfaktiv usullar yordamida o'tilishi, mos ravishda munosib pedagogik va axborot texnologiyalar qo'llanilishi maqsadga muvofiq.</p>	<p>IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar</p> <p>Mustaqil ta'lim uchun tavsya etiladigan mavzular:</p> <ol style="list-style-type: none"> Qadimgi hind-oriy tillarini o'rganishda taniqli olimlarning asarlari. Qadimgi hind-oriy tilining fonetik, grammatik lug'at tankibi jihatdan rivojlnishdagi asosiy tendensiyasi. Qadimgi hind-oriy va zamонавий hind-oriy tillari. Sug'd yozma yodgorliklari. Mug' tog'idan topilgan yodgorliklar. Sug'd tilining grammatik xususiyatlari. Xitoy ierogliflari va ularning genezisi. Xitoy tilining fonetik tizimi. Xitoy tilida ton. Xitoy tilining grammatik qurilishi.
<p>V. Ta'lim natijalari / Kasbiy kompetensiyalari</p>	<p>Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan referatlar tayyorlash va uni tadqiqot qilish tavsya etiladi.</p>	<p>VI. Ta'lim natijalari / Kasbiy kompetensiyalari</p>
<p>3. Talaba bilishi kerak:</p>	<p>Fanni o'zlashtirish natijasida magistr:</p> <ul style="list-style-type: none"> o'rganilayotgan fanning magistrlik dissertasiysi bilan o'zarobog'liqligi <i>haqidada tasavvurga ega bo'lishi</i>; - qadimgi sharq tillarida bitilgan qo'lyozmalarning sharq madaniyatshunosligidagi o'mini <i>bilishi va ulardan foydalana olishi</i>; - ilk o'rta asrlardagi sharq tillarining nazariy asoslarida oriy tilidagi madaniyatini boshqa sharq mamlakatlari huddudlarining madaniyatida mayjudligini bilish <i>ko'nikmalariiga ega bo'lishi kerak</i>. 	<p>VI. Ta'lim natijalari / Kasbiy kompetensiyalari</p>
<p>4.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ma'ruzalar, 	<p>VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:</p>

ECTS -Kreditlar	Semestr		
4/4	2/3		
Fan/modul kodi	O'quv yili		
SNA108	2021-2022		
Fan/modul nomi	Ta'lim tili		
Majburiy	O'zbek		
Auditoriyalar			
	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)	
1.	Ilk o'rta asrlar sharq tillarining nazariy asoslari (sanskrit, sug'd va qadimgi xitoy tillari)	120	120
2.	I. Fanning mazmuni		240

- Fanni o'qitishdan maqsad – talabalarni qadimgi sharq tillarining nazariy asoslari, tipologik xususiyatlari, leksik tarkibi, grammatikasi bilan tanishtirish va ushbu tillarning ilk o'rta asrlarda turkiy tillarga ta'sirini ko'rsatib berishdan iborat.
- Fanning vazifasi – qadimgi sanskrit, sug'd, xitoy tillarining sharq tillari tizimida tutgan o'mni va ularning nazariy asoslaridan saboq berishdan iborat.
- II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)**
- II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:**
- Mavzu: "Ilk o'rta asrlar sharq tillarining nazariy asoslari (sanskrit, sug'd va qadimgi xitoy tillari)" fanining mazmuni, predmeti va metodi, maqsa vazifalari
- Qadimgi sharq tili atamasи, uning ma'nosi. Ilk o'rta asrlarda Osiyo hududida amalda bo'lgan tillar, ularning turkiy til taraqqiyotiga ta'siri masalasi.
- II.II. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:**
- Mavzu: Qadimgi hind-oriy tili
- Qadimgi hind-oriy tili, uni o'rganish masalalari. Qadimgi hind-oriy tilining asosiy rivojlanish bosqichlari. Qadimgi hind-oriy tilining tipologiyasi. Qadimgi hind-oriy tilidagi abdiyyotlar.
- III. Qadimgi hind-oriy tili o'rganish metodlari**
- Qadimgi hind-oriy tili o'rganish metodlari. Qiyoysi-tarixiy metodining ahamiyati. Qadimgi hind-oriy adabiy va so'zlashuv tillari. Sanskrit va prakrit bosqichlarida hind tilining taraqqiyot dinamikasi. Tilshunos Panini va hind tili taddiqotlarining ibtidosi
- IV. Qadimgi hind-oriy tilingan xususiyatlari**
- Grammatik birliklar. Bu masalaga asosiy yondoshuvlar: hindiy tilining kelib chiqishi va rivojanishi. Ushbu jarayonga xos fonetik va tipologik xususiyatlari, ularning mohiyati.

Mavzu: Qadingi hind-oriy tilining grammatick xususiyatlari

Grafema, grammatick kategoriya tushunchaları, grammatick va leksik ma'no muvozanatı. Grammatik kategoriya turları, tillarning morfoloqik va genetik sinflash yuzasidan.

Mavzu: Qadimgi hind-oriy tilining leksik xususiyatlari

Tipologik yondoshuv masalarida analiz va sintez muammolariga bog'liq kalit so'zlar tahili. Lug'at va adabiyot asosida ma'nolarni solishtirish. Turli adabiyotlardagi farqlarni o'rganish.

Mavzu: Qadimgi hind-oriy tilida yaratilgan matnlarni tahlil qilish yo'llari

Germenevtika va uning turlari. Matnini og'zaki shaklda yetkazib berish madaniyati. Turli maktablar.

Mavzu Sanskrit atamasi va uning ma'nolari

Qadimgi hind-oriy va sanskrit tillari. Atamaning kelib chiqishi va ma'nosi. Sanskrit – tor va keng ma'nolarda. Hindiston va unga qo'shni mamlakatlarda sanskrit. Ushbu madaniyatning, tilning mahalliy madaniyat va tillarga ta'siri. Janubiy Osyo va Markaziy Osyo. Janubiy Osyo va Janubi-Sharqiyy Osyo hududlari.

Mavzu: Zamonaviy Hindistonda Sanskrit tilining madaniy-tarixiy ahamiyati

Zamonaviy sanskrit. Uning mavqeи. Sanskritning qadimligi va zamonaviyligi. Sanskrit tili adabiyoti. Lingvistik an'anasi. Grammatikalar. Panini, Vaaruchiarning tilidagi ifoda prinsiplari.

Mavzu: Sanskritning madaniyatshunoslik aspektlari

Sanskrit madaniyati. Sanskritning madaniyatshunoslik aspektlari. Madaniyatshunoslik jihatidan sanskritning mohiyati.

Mavzu: Sanskrting grammatik xususiyatlari

Fonologiya. Sanskrit fonologik tizimning umumiy tavsifi. Unilar tizimi. Unilarning son jihatidan almashinuvi. Apofoniya. Unilarning sifat jihatidan almashinuvi. Metofoniya. Urg'u va uning ahamiyati. Sanskrit tilida urg'unining mohiyati. Musiqiy urg'unining dinamik rivojlansishi.

Mavzu: Sanskrit tilida yaratilgan manbalar

Qadimgi hind adabiyotlari. Vedalar va Veda adabiyoti. Pali tilidagi adabiyotlar. Tiptika mohiyati. Mahabharata va Ramayana. Ularning hind madaniyatidagi mohiyati. Zamonaviy hind adabiyotining qadimgi hind adabiyoti an' anasi bilan uzviy bog'liqligi. Janr, syujet, mavzu uyg'unligi.

Mavzu: Sug'd tili

Sug'dlar, ularning tarixi, tili haqida sotsiolingvistik ma'lumotlar. haqida umumiyy qarash. Sug'd yozuvuning yuzaga kelish tarixi: "milliy sug'd", suryoniy

sug'd, moniycha sug'd yozuv tizimlari va ularning yodgorliklari

Mavzu: Sug'd-turk munisabatlari

Turk-sug'd etno-madanly jarayonlari. Sug'dilarning turkiy xalqlar bilan o'zaro munosabatlari.

Mavzu: Sug'd tilli manbalar

Sug'd yozma yodgorliklari. Ilk o'rta asrlarda sug'd tilida yaratilgan diniy-falsagiy asarlar: buddha, moniy, nasroniy mazmunidagi matnlar; sug'd hujjatları, epigrafik bitiglar.

Mavzu: Sug'd tili fonetikasi

Sug'd tili va uning xarakteristikasi. Sug'd tilining fonetik tizimi. Unilila undoshlar.

Mavzu: Sug'd tili leksikasi

Sug'd tilining lug'at tarkibi. Hozirgi o'zbek tilida saqlanib qolgan sug' so'zlar.

Mavzu: Sug'd tili grammatickasi

Sug'd tili morfoloqiyasi. So'z yasalishi. So'z turkumlari va ularning mubelgitari. Sug'd tilida gap qurilishi. Matn stilistikasi.

Mavzu: Qadimgi xitoy tili

Xitoy tili fonetikasi. Xitoy tilida tavushlarni talaffuz qilish usullari. Xitoy tilida ohang. Xitoy tilida bo'g'in.

Mavzu: Qadimgi xitoy tili fonetikasi

Xitoy yozuvi (ierogliflar). Ierogliflarning kelib chiqish tarixi. Ularning tuzilishi. Asosiy grafik elementlar. Ierogliflarning to'liq va qisqargan shakli. Ierogliflarning lug'atlarda berilish usuli. Xitoy tilining tarixiy lug'atlari.

Mavzu: Qadimgi xitoy tili yozuv tizimi

Xitoy yozuvi (ierogliflar). Ierogliflarning kelib chiqish tarixi. Ularning tuzilishi. Asosiy grafik elementlar. Ierogliflarning to'liq va qisqargan shakli. Ierogliflarning lug'atlarda berilish usuli. Xitoy tilining tarixiy lug'atlari.

Mavzu: Qadimgi xitoy tili morfoloqiyasi

Xitoy tilining morfoloqik tizimi, uning o'ziga xos xususiyatlari. So'z turkumlari. Xitoy tilining grammatick qurilishi.

III. Amaliy mashg'ulotlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlari uchun quyidagi mavzular tavsuya etiladi:

1. Qadimgi hind-oriy tillari.
2. Qadimgi hind-oriy va eron tili.
3. Qadimgi hind-oriy tilining shakkllari.
4. Qadimgi hind-oriy tilining shakkllari.
5. Qadimgi hind-oriy tilidagi addabiy yeros va uning ahamiyati.